

גילה, עיה"ק ירושלים ת"ו

יום ו', י"א בתשרי התשפ"ב

הנדון: קריאת התורה בחוה"מ סוכות – ק"ק חב"ד גילה ת"ו

לכל אנ"ש גילה היקרים,
גוט יום טוב!

במשך כמה עשורים, נהגנו, בקהילתנו הקדושה, לקרוא בתורה, בחול המועד סוכות, כמנהג המקובל ברוב ככל קהילות ישראל שבארץ הקודש; אך לאחר עיון מחודש, ברצוני שנשנה את מנהגנו זה, לאור דברי הרבי בהתוועות ליל י"ח תשרי תשמ"ט; וכנהוג מאז בקהילות רבות של אנ"ש בארה"ק, וכפי שיבואר לקמן.

על מנת שהדברים יהיו מובנים היטב, דרושות כמה הקדמות, כדלהלן:

מהן חילוקי המנהגים בקריאת התורה בחול המועד סוכות ?

במשנה במגילה פרק בני העיר¹, איתא: "וביום טוב הראשון של חג, קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים, ובשאר כל ימות החג, בקרבנות החג".

בסוף מסכת סוכה², איתא: "אתקין אמימר בנהרדע דמדלגי דלוגי". דברי אמימר מתייחסים לפסוקים הנאמרים בתפילה, לגבי ספיקא דיומא בחו"ל. וכתב רש"י³: "וכי היכי דאתקין אמימר לענין תפלה, עבדין נמי לענין קוראי התורה".

אך קיימות שיטות שונות בפרטי הקריאה:

¹ ל, ב, שם מפורטות קריאות התורה של המועדים.

² נה, א.

³ ד"ה אתקין אמימר.

הקריאה בחו"ל:

- שיטת רש"י⁴ – וע' לקמן שזוהי ג"כ שיטת הרמב"ם "בקצת נוסחאות", וכ"פ הרמ"א⁵:

" הרביעי הקורא, שהוא ניתוסף בחולו של מועד יותר משאר ימים, וניכר שהוא בא לכבוד היום, הוא קורא את ספיקי היום כמו ששליח צבור אומר, ואם שבת הוא, קוראן המפטיר, והשלשה שקורין תחילה, אין מקפידין על קריאתם, יקראו מה שירצו, ומכל מקום, כך היו נוהגין רבותי: שני ראשונים קוראים שנים ספיקי היום, והשלישי בפרשת יום המחרת, שאינה מספיקות היום כלל, והרביעי חוזר וקורא מה שקראו שנים הראשונים."

והיינו שלשיטה זו, סדר הקריאה ביום הראשון של חול המועד בחוץ לארץ (שהוא היום השלישי של סוכות), הוא:

כהן: וביום השני
 לוי: וביום השלישי
 שלישי: וביום הרביעי
 רביעי: וביום השני וביום השלישי

וע"ע בדברי הרמ"א שם: שביום הז', ישנו שני בקריאת ג' הראשונים, וז"ל: וביום הז', הכהן קורא ביום החמישי, לוי ביום הששי, ישראל ביום השביעי, והרביעי קורא ביום הששי וביום השביעי.

- שיטת התוספות⁶:

כהן: וביום השני
 לוי: וביום השלישי
 שלישי: וביום השני
 רביעי: וביום השלישי
 (ועל דרך זה בשאר הימים)

⁴ בסוכה שם.

⁵ סי' תרס"ג סע' א'.

⁶ בסוכה שם, ד"ה אתקין.

רב קהילת חב"ד בגילה – עיה"ק ירושלים ת"ו
מח"ס וכל מצותיך אמת || ראש ישיבת דעת מנחם ירושלים
מרבני מכון הלכה חב"ד

- שיטת הרי"ף⁷ והרא"ש⁸ בשם גאון, ושיטת הטור⁹, וכן שיטת הרמב"ם
"בקצת נוסחאות"¹⁰ - וכ"פ בשו"ע¹¹:

כהן: וביום השני
לוי: וביום השלישי
שלישי: וביום השלישי
רביעי: וביום השני וביום השלישי
(ועל דרך זה בשאר הימים).

**שיטה זו דומה לשיטת רבותיו של רש"י, אך לשיטה זו אין השלישי קורא
"וביום הרביעי", שאינה מענינו של יום.**

הקריאה בארץ ישראל:

- שיטת השו"ע:

מוסיף שם מרן בשו"ע: " ובארץ ישראל, שאין שם ספיקא דיומא, אין קורים בכל
יום אלא קרבן היום בלבד, כי ביום ב' הוא א' לחש"מ, קורא כהן: וביום השני,
והג' העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרשה עצמה, ועל דרך זה בכל יום
משאר הימים ".

- שיטת הרמ"א:

הרמ"א איננו משיג על דברי השו"ע הנ"ל, ולכן נראה שמסכים עם דבריו. וכך הוא
אכן מנהג האשכנזים בארץ ישראל¹².

⁷ במגילה י', ב, על המשנה הנ"ל שבדף ל, ב.

⁸ פ"ד סי' י'.

⁹ סי' תרס"ג.

¹⁰ כך לשון הב"י. ושיטה זו הינה השיטה השניה לרמב"ם המובאת בב"י, וזוהי ג"כ השיטה שבהוצאותינו, הלכות
תפלה פ"ג הי"ג. ושיטת הרמב"ם הראשונה המובאת בב"י ג"כ כשיטת הרמב"ם "בקצת נוסחאות", היא כשיטת
רבותיו של רש"י.

¹¹ סי' תרס"ג סע' א'.

¹² ע' פסקי תשובות עמ' תמ"ו, וכך במכתב הרה"ג הרב ברוך נאה לרבי נש"ד, המובא בפרדס חב"ד גליון 16 ע'
26, וז"ל: וכן נוהגים בכל ערי אה"ק כל האשכנזים לרבות כל החסידים השונים.

רב קהילת חב"ד בגילה – עיה"ק ירושלים ת"ו
מח"ס וכל מצותיך אמת || ראש ישיבת דעת מנחם ירושלים
מרבני מכון הלכה חב"ד

אך לכאורה יש להסתפק אם דעת הרמ"א אכן כדעת השו"ע; או שסומך הרמ"א על הלומד, שיבין שדעתו להעדיף שיקראו שלא מענין היום (כגון וביום הרביעי לעליית שלישי ביום הראשון של חוה"מ בחו"ל כנ"ל), בכדי שלא לחזור כמה פעמים על אותה הקריאה¹³.

והרי בקריאה של חנוכה¹⁴, שם פוסק השו"ע שמהיום השני, מחלקים הכהן והלוי את קריאת נשיא היום, והשלישי חוזר על הקריאה, חולק הרמ"א, ופוסק שהשלישי יקרא את קריאת הנשיא של יום המחרת.

ואכן לגבי קריאת חוה"מ סוכות, דעת הביכורי יעקב (לבעל הערוך לנר), שביום הראשון של חול המועד בארץ ישראל (שהוא ודאי היום השני של סוכות), יקראו באופן הבא:

כהן: וביום השני
לוי: וביום השלישי
שלישי: וביום הרביעי
רביעי: וביום השני

👉 וע' בפסקי דינים – צמח-צדק, עמ' 686, שזוהי דעתו לארץ ישראל, וכתב עוד שם: ומצאתי בכנסת הגדולה סי' תרס"ג, שכתב בשם מהרלב"ח, שהמנהג שכתב הרב בית יוסף, לא היה, רק בצפת, אבל בירושלים, לא היו נוהגין כן¹⁵. ואחת הראיות של הצמח צדק לדעתו: קריאת התורה של חנוכה לדעת הרמ"א.

¹³ ע"פ מה שכבר פסק בס"ב רפ"ב ס"ב, ע"פ המרדכי במגילה, וכ"פ ג"כ בשו"ע אדמו"ר שם ס"ד. וזוהי לכאורה ג"כ הסיבה לפסיקת רבותיו של רש"י שלא כדברי הגאון, לגבי עליית שלישי בחו"ל. ואגב ע' בגליון התקשרות תרמ"ב עמ' 18 הערה 8 ביאור הגה"ח הרב מרדכי אשכנזי שיח' לכך שלשיטת הרמ"א, כן חוזרים בכל אופן בחו"ל על קריאה שכבר קראו, והרי קיים לשיטת הרמ"א בזה ספק ברכה לבטלה לכאורה! וביאר שם בטוב טעם – ע"פ דברי רש"י הנ"ל – שקריאת רביעי הינה מעין תקנה מיוחדת בה מודגשת קריאת היום, והוא מעין מפטיר של שבת בו חוזרים על קריאה שכבר קראו, ואין חוששים לברכה לבטלה.

¹⁴ סי' תרפ"ד.

¹⁵ וע"ע התקשרות גליון תר"מ עמ' 15.

רב קהילת חב"ד בגיליה – עיה"ק ירושלים ת"ו
מח"ס וכל מצותיך אמת || ראש ישיבת דעת מנחם ירושלים
מרבני מכון הלכה חב"ד

- שיטת חב"ד (בארץ ישראל)¹⁶:

עד לשנת תשמ"ט, נהגו חסידי חב"ד בארץ ישראל כשיטת השו"ע, וכפי שהודפס בלוח כולל חב"ד. אלא שבשיחת ליל ד' דחג הסוכות (אור לח"י תשרי) [ע"פ ההקלטה], אמר הרבי: "... כאשר מגיע יום ראשון של חול המועד סוכות בחו"ל, ואפילו בארץ ישראל, אזי קוראים בו קרבנות של כמה וכמה ימים"¹⁷. הדברים בקשר לארץ ישראל לא מופיעים בתורת מנחם¹⁸, והסיבה לכך: לאחר השיחה, פנה הרה"ג רי"ל גרונר שיח' לרבי ואמר לו שלמעשה אין נוהגים כך באה"ק, ולכן הורה הרבי למסור למניחי ההנחות להשמיט ענין זה.

וע' בפרדס חב"ד¹⁹, שם מובא מכתב הרה"ג הרב ברוך נאה לרבי, מכ"ב תמוז התש"ן, בו כותב: "... זו לי השנה הראשונה שאכניס בעזהי"ת לתוך לוח השנה של אה"ק שאני רגיל להדפיס כל שנה, הוראה יפה זאת מכ"ק אדמו"ר שליט"א, ועד האידנא כתבתי הנהוג של חב"ד כאן כל השנים לחזור בכל יום את קרבן היום ד' פעמים לכל ארבעת הקרואים כמנהג הספרדים, וכן נוהגים בכל ערי אה"ק כל האשכנזים לרבות כל החסידים השונים, ושמעתי כיום שבכפר חב"ד שינו את סדר הקריאה שלהם מעת ששמעו את שיחת קודש זאת מפי כ"ק אדמו"ר שליט"א ...". ושם מבקש הר"ב נאה הבהרות לגבי מה בדיוק להכניס בלוח כולל חב"ד לשנת תשנ"א. לאחר חילופי מכתבים, התקבל מענה הרבי²⁰:
" לא ישנה ממה שנדפס כבר "

יש להעיר שהתכתבות זו שבין הרבי לר"ב נאה משנת תש"ן פורסמה לציבור בשנת תשס"ו בלבד²¹, והתכתבות זו היא שגרמה לשינוי עמדה של כמה מרבני חב"ד שהורו לנהוג כדברי הרבי שבהקלטה הנ"ל, מאז שנת תשמ"ט; ובעקבות פרסום התכתבות זו, חזרו בהם.

¹⁶ המקורות לכל הבא להלן: לוח כולל חב"ד, הקלטת שיחת הרבי מי"ז תשרי תשמ"ט, מאמר הרב אברהם אלתר שיח' הבר בקובץ אהלי שם גליון ג' מסיון תש"נ עמ' צט-קב, מאמר הרב משה שיח' חפר בקובץ תפארת מלך גליון א' מסיון תשנ"ה עמ' 82-91, אוצר מנהגי חב"ד – אלול תשרי עמ' שכ"ד-שכ"ה, התקשרות גליונות שכ"ה, תר"מ עד תרמ"ג (ע' בעיקר במאמר הרה"ג רב יוסף שמחה גינזבורג שיח' בגליון תר"מ עמ' 14 ואילך, ובמאמר הרה"ג רב מרדכי שמואל אשכנזי בגליון תרמ"ב עמ' 15 ואילך), תרנ"א, תתקצ"ט, פרדס חב"ד גליון 16 (שם התכתבות בין הגה"ר ברוך נאה לבין הרבי, משנת תש"ן, בנידון), מכתב הרה"ג הר' טוביה בלוי שיח' מח"י אלול התשע"ב (לרשימת תפוצה שכותב שורות אלו זכה להכלל בה), ועוד.

¹⁷ הציטוט המתורגם מועתק מגליון התקשרות תר"מ עמ' 17.

¹⁸ התועודיות תשמ"ט ח"א עמ' 137.

¹⁹ גליון 16 עמ' 26.

²⁰ מז' אלול תש"נ – ע' פרדס חב"ד עמ' 33.

²¹ בגליון פרדס חב"ד הנ"ל, אחר שנמסרה למערכת פרדס חב"ד ע"י בנו של הר"ב נאה ז"ל.

רב קהילת חב"ד בגילה – עיה"ק ירושלים ת"ו
מח"ס וכל מצותיך אמת || ראש ישיבת דעת מנחם ירושלים
מרבני מכון הלכה חב"ד

במכתב שקיבל כותב שורות אלו מהרה"ג הרב טוביה בלוי, מהיום הבהיר ח"י
באלול התשע"ב, מצורפת רשימת רבני אנ"ש בארץ הקודש המורים לקרוא בארץ
ישראל כדעת מרן השו"ע²².

לאידך, שיטת הגה"ח הרב **מרדכי שמואל אשכנזי ז"ל** תמיד היתה (ונשארה)
שיש לקרוא כדעת הביכורי יעקב הנ"ל. מאמר בכוון זה של הרב אשכנזי מופיע
בגליון התקשרות תרמ"ב²³. הדברים מבוססים על דבריו המפורשים של הצמח
צדק (ע' לעיל), על הקריאה בחנוכה למנהג חב"ד (יש להעיר שבארץ ישראל
נוהגים בזה גם האשכנזים כדעת השו"ע נגד דעת הרמ"א, וכך הופיע תחילה גם
בלוח כולל חב"ד, אך ע"פ פניית רבני חב"ד בשנת תשי"ז לכ"ק אדמו"ר, הראה
הרבי לשנות את ההוראה שבלוח כולל חב"ד, ומאז נוהגים חסידי חב"ד גם בארץ
ישראל כדעת הרמ"א בקריאת התורה של חנוכה), ועל דברי הצמח צדק בשו"ת
אורח חיים²⁴, לפיהם "הוספות" בקריאת התורה הותרו רק בימי הגמרא
והפוסקים, אבל בימינו שהבעל קורא קורא את כל הקריאה, והעולים הם שלוחיו
לברך, אין להוסיף במספר העולים (וכך מובא בספר המנהגים); ועפ"ז ה"ה הכא,
שמאחר והעולים מברכים בשביל הבעל קורא, והם שלוחיו, איך יתכן שיקראו
מספר פעמים את אותה הקריאה?

עוד נוסיף מה שכתב לי ידידי הגה"ח הרב **מיכאל שלמה אבישיד שליט"א**:
חשוב להדגיש שאין ספק כי הנהג הישן בארץ ישראל **הושרש והושפע מתלמידי
הגר"א שפסק²⁵ כשו"ע**, ודחה הצ"צ את דעתו, ותירץ את התוספתא, כידוע.

👉 **למסקנה:** מאחר ו-1. החוש החסידי אומר כי דברים שיצאו מפי הרבי אין
להשיב, 2. שיטה זו היא בכלל שיטת רבנו הצ"צ, ו-3. גם להלכה השיטה
שלא לחזור על הקריאה הרבה יותר מתאימה לשיטת הרמ"א ולמנהג חב"ד
בכלל בקריאת התורה, נראה להכריע שמכאן ואילך ינהגו בקהילתנו הק'
שהקריאה בחוה"מ סוכות תהיה שביום הראשון של סוכות בארץ ישראל,
יקראו באופן הבא: כהן: וביום השני, לוי: וביום השלישי, שלישי: וביום
הרביעי, רביעי: וביום השני, וכן ינהגו ע"פ דרך זו עד לסוף חול המועד.

²² בין השאר: הגה"ח הר' ברוך נאה ז"ל, הגה"ח הר' שמואל אלעזר הלפרין ז"ל, הגה"ח הר' משה יהודה לייב
לנדא שיח', הגה"ח הר' זאב דוב סלונים שיח', הגה"ח הר' טוביה בלוי שיח', הגה"ח הר' יוסף יצחק בלינב שיח',
הגה"ח הר' חיים שלום דייטש שיח', הגה"ח הר' ברוך יורקוביץ שיח', הגה"ח הר' אשר לעמל הכהן שיח', הגה"ח
הר' יקותיאל פרקש שיח' ועוד.

²³ מ"ט מרחשוון תשס"ז.

²⁴ סי' ל"ה.

²⁵ עי' ביאור הגר"א סי' תרס"ג, שכתב, על דברי השו"ע: ובא"י כו'. כ"ה בתוספתא פ"ג דמגילה: בשני: ביום השני,
בשלישי: וביום השלישי, ברביעי: וביום הרביעי, בחמישי: וביום החמישי, בששי: וביום הששי, בשביעי: וביום
השביעי.

רב קהילת חב"ד בגילה – עיה"ק ירושלים ת"ו
 מח"ס וכל מצותיך אמת || ראש ישיבת דעת מנחם ירושלים
 מרבני מכון הלכה חב"ד

פשוט גם שע"פ שיטה זו, יש לקרוא:

- ביום הרביעי של חוה"מ, שהוא היום החמישי של סוכות: כהן: וביום החמישי, לוי: וביום הששי, שלישי: וביום השביעי, רביעי: וביום החמישי.
 - ביום החמישי של חוה"מ, שהוא היום הששי של סוכות: כהן: וביום החמישי, לוי: וביום הששי, שלישי: וביום השביעי, רביעי: וביום הששי.
 - ביום הששי של חוה"מ, שהוא היום השביעי של סוכות (הושענא רבה): כהן: וביום החמישי, לוי: וביום הששי, שלישי: וביום השביעי, רביעי: וביום השביעי.

בברכת גמר חתימה טובה וזמן שמחתנו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

